

ADRES ONBEKEND

Susin Nielsen

(door Anne-Marie Tassier)

OVER DE MAKER

De Canadese schrijfster Susin Nielsen kwam op het idee voor dit boek toen ze een dutje deed en ineens, half slapend, dacht: "Ik zou een boek kunnen schrijven over een jongen die met zijn moeder in een busje woont."

Ooit had ze met een echtpaar gepraat die een jaar met hun dochter van acht in een caravan hadden gewoond toen ze studeerden en het een groots avontuur vonden. Maar Nielsen vroeg zich toen al af of het kind het ook zo leuk had gevonden, want in Canada zijn de winters koud... En zo is *Adres Onbekend* ontstaan.

Susin Nielsen verwerkt vaker sociale thema's in haar jeugdboeken en die zijn soms behoorlijk heftig. (Vorig jaar stond *Het ongemakkelijke dagboek van Henry K. Larsen* op de lijst van Groep 5 en twee jaar geleden *Woordnerd*). Die gingen over geweld op school, psychische problemen en pesten en zo. Het zijn nooit donkere of sombere boeken, hoe erg de problemen ook soms zijn. Humor is heel belangrijk voor haar en ze wil zeker niet moraliseren: met een opgeheven vingertje terechtwijzen of vertellen wat jij moet doen. "Ik hoop dat mijn lezers, als ze het boek uit hebben, empathie zullen voelen met Felix en met alle kinderen die net zoals hij geen dak boven hun hoofd hebben. Dat ze begrijpen hoe gemakkelijk gewone brave mensen door omstandigheden, stom toeval of pure pech dakloos kunnen worden. Het is een glibberig pad van een dak boven je hoofd tot een leven op straat."

1. VERHAAL

Korte inhoud

Het verhaal begint op het politiebureau. Felix praat met een politieagente, in zijn pyjama. Waarom? Hij wil eerst niets zeggen maar vertelt dan toch alles omdat hij hoopt dat ze misschien kan helpen.

Zijn moeder, Astrid is een artieste die nooit lang een baan kan houden omdat ze eigenwijs is, rebels en snel beledigd. Ze hebben dus ook geen huis, soms kunnen ze bij vrienden logeren maar dat duurt nooit lang. Op den duur belanden ze in een campingbusje dat Astrid gekregen heeft van een ex-vriend. Of heeft ze het gestolen? Astrid is heel inventief in het vinden van oplossingen: met traukjes, leugens en winkeldiefstallen slaagt ze er een hele tijd in om de schijn hoog te houden. Zo lukt het haar om Felix ingeschreven te krijgen in een goede school. Hij vindt het heel erg dat hij moet liegen en stelen maar hij houdt van zijn moeder en wil haar niet verraden. Af en toe heeft Astrid wat ze noemt een 'Zinker', een depressieve periode. Dan zorgt Felix voor haar. Als hij op een dag een banaan pikt in de winkel van meneer Ahmadi probeert die hem te helpen maar Felix wil niets loslaten over zijn moeder.

Felix is dol op de televisiequiz *Who, What, Where, When* (Wie, Wat, Waar, Wanneer) en heeft zelfs zijn woestijnrat naar de presentator genoemd: Horatio. Als er een junior versie van op de televisie komt ziet hij zijn kans: de eerste prijs is 25000 dollar en dan zijn hij en zijn moeder gered. Zijn vrienden Dylan en Winnie, die ondertussen weten dat hij dakloos is, helpen hem met oefenen.

Maar dan proberen een paar onguere mannen in te breken in het busje. Felix belt in paniek de politie en zo komen ze dus op het politiebureau terecht. De sociale dienst wordt ingeschakeld. Astrid en Felix krijgen voorlopig onderdak en hij kan dan toch meedoen met de quiz. Hij wint glansrijk maar als hij hoort dat hij het geld pas krijgt als hij meerderjarig is krijgt hij een enorme huilbui en vertelt voor de camera waarom hij het nu, onmiddellijk, nodig heeft. Veel mensen hebben zijn verhaal op televisie gezien en willen helpen. Astrid krijgt

een baan aangeboden en ze kunnen gaan wonen boven de winkel van meneer Ahmadi, waar Felix ook wat kan bijverdienen met klusjes doen. De helft van zijn loon zet hij op een spaarrekening en met de rest probeert hij goed te maken wat zijn moeder gestolen heeft. En iedere week praat hij met een sympathieke sociaal werker, Vijay want af en toe wordt hij toch nog vreselijk kwaad op Astrid...

Voornaamste thema's

- Hoe is het om geen dak boven je hoofd te hebben en in armoede te leven?
- Hoe is het als je een lieve maar toch erg vreemde moeder hebt?

De personages

Felix Knutsson, twaalf en driekwart jaar oud. Hij heeft een bos blonde krullen en een lichtbruine huid. Hij leest graag en "hamstert feitjes". Hij houdt heel veel van zijn moeder en voelt dat hij haar moet beschermen, maar voelt zich vaak hulpeloos en begrijpt ook niet altijd waarom zijn moeder zo is. Hij kan slecht liegen maar soms moet hij wel en hij wordt heel handig in het verbergen van hun situatie.

Astrid Knutsson, zijn moeder, 44 jaar. Ze is lang en slank en heeft blonde krullen. Ze schildert en is heel slim maar ze heeft nooit een studie afgerond. Ze kan ook nooit lang een baantje houden omdat ze steevast ruzie krijgt. Ze vindt dat je best mag stelen van rijke mensen. (p.120) en dat niemand, zeker de overheid niet, je de wet mag voorschrijven. Als kind heeft ze erge dingen meegemaakt en is daarom als de dood voor kinderbescherming. Ze heeft geregeld last van 'Zinkers', depressieve periodes en op den duur raken haar medicijnen op. Astrid is eigenlijk wel sympathiek en ze houdt echt heel veel van haar zoon. (p.233)

Dylan en Winnie, de vrienden: Dylan is trouw, makkelijk in de omvang, heel gastvrij en een beetje bijgelovig. Hij denk echt dat er een plaagspook in zijn huis woont: Bernhard, de poltergeist. Hij woont in een rommelig huis en zijn familie is nogal slordig maar Felix vindt het een echt thuis. Winnie is super eigenwijs, een betweter, ze wil overal de beste in zijn. (Ze doet een beetje denken aan Hermelien van Harry Potter!) Ze wil journaliste worden. Ze is heel erg bezig met gezonde voeding... Dylan en Winnie steunen Felix door dik en dun. Als ze te weten komen wat er aan de hand is delen ze hun boterhammen met hem. (p.227)

Mijnheer Ahmadi en zijn vrouw zijn Syrische vluchtelingen. Ze hebben een groentewinkeltje.

Lee de politieagente en Vijay de sociaal werker van de kinderbescherming (p.239)

Evolutie van de personages

- Welke ontwikkeling maakt Felix door?
Van kleine jongen naar tiener (adolescent, jong volwassene) met een eigen mening en een duidelijk besef van goed en kwaad.
In het begin gaat hij in alles met zijn moeder mee. Hij kan ook genieten van de vrijheid en noemt die eerste zomer in het busje een sprookje. (p.37)
Hij verdedigt haar door dik en dun: "Ze is een goeie moeder. Niet perfect maar ze doet heel hard haar best. En ze houdt van me, en ik hou van haar." (p.240)
Als Astrid een Zinker heeft neemt hij als vanzelfsprekend de boel over. (p.99)
- Als je ouder wordt kun je soms ondervinden dat je ouders fouten maken of ronduit verkeerde dingen doen. Hoe zou jij reageren?
Hoe gaat Felix ermee om?
Gaandeweg groeit de twijfel, hij snapt dat wat zijn moeder doet niet normaal is. Zij heeft geen besef van goed of kwaad. "Vroeger geloofde ik haar... Maar nu? Nu leek het meer op een hier-kunnen-wel-eens-slachtoffers-vallen-leugen." (p.164)
Hij maakt een lijstje van alles wat ze gestolen heeft en probeert het goed te maken. (p.123 en p.287)
- Wat vind jij van Astrid?
Als het verhaal van Felix bekend wordt krijgen ze veel reacties van de televisiekijkers. Sommige mensen vinden Astrid een slechte moeder. (p.286) Vind jij dat ook?
Wat is er eigenlijk met haar aan de hand?
Ze heeft een moeilijke jeugd gehad. Ze had een gewelddadige vader en zij en haar broertje werden ieder apart ondergebracht in pleegtehuizen. Ze heeft geen vertrouwen in mensen en zeker niet in hulpverlening

van de overheid zoals de Kinderbescherming. Ze heeft depressieve periodes die ze Zinkers noemt waarvoor ze medicijnen moet slikken. Soms is er geen geld om die te betalen. (p.175) Dan verwaarloost ze zichzelf. “Ze zag er afgetobd en verwilderd uit.” (p.165)

Astrid heeft weinig moreel besef. Kun je voorbeelden geven?

- Ze liegt als de beste “Astrid zette een Oscarwaardige rol neer.” (p.175)
 - Ze chanteert een vroegere minnaar om een postadres te versieren. (p.50)
 - Ze steelt zonder scrupules, ook van vrienden. (p.120 – p.132 – p.179)
 - Ze steelt elektriciteit en water uit leegstaande huizen. (p.78)
 - “Al die heisa om een lullig stuk fruit.” (p.172)
- Verandert Astrid? Ze doet haar best. Maar het gaat moeizaam: ze saboteert het busje als ze het moet teruggeven (p.244)
- Ze moet nog altijd niets van politie of overheid hebben: als agent Lee haar zegt dat ze wil helpen “knorde ze als een varken. Serieus? Zei ik. Sorry macht der gewoonte”. (p.12 en p.246)

Dakloos

- Is het Astrids eigen schuld dat ze geen werk vindt en dakloos is?
- Ja, want ze doet verkeerde dingen. Maar ze heeft ook veel pech en er is niemand die signalen opvangt dat er iets mis is met haar.
- Er zijn wel mensen die merken dat het niet goed gaat met Felix? Wie?
- De leraar Thibault “Over thuis gesproken. Is alles in orde” (p.168) “Hij heeft bepaalde dingen opgemerkt.” (p.228)
 - Meneer Ahmadi “Het was alsof ze feilloos doorhadden wat er speelde.” (p.172)
 - De vader van Dylan “Hij keek me zo lang aan dat ik er ongemakkelijk van werd.” (p.141)
 - Nazneen van de quiz: “...ze keken elkaar vluchtig aan, zelfs de telefoonman.” (p.158)
- Waarom doen ze niets? Zijn ze bang om zich te bemoeien met het privéleven van iemand? Is Felix een meester in het verbergen? Hebben ze geen zin in gedoe? Kunnen ze zich het niet voorstellen dat een jongen als Felix in de problemen zit?
- Wanneer voelt Felix pas goed hoe erg het is om dakloos te zijn? Als hij niet naar de wc kan en in het park zijn behoefte moet doen. “Zo sneu en minderwaardig... voelde ik me voor het eerst een dakloze... Uitzichtloos.” (p.151)
- Wat vindt hij het ergste aan dakloos zijn?
- Liegen “Misschien wil ik het ook niet kunnen, Astrid. Misschien vind ik het gewoon niet iets om trots op te zijn!” (p.207)
 - “Geen wc hebben, dat mis ik nog het allermeeest... we doen onze grote boodschap bij McDonalds.” (p.79) “Ik verlangde zo naar een eigen wc” (p.83)

Vertelstandpunt

- Wat is dit voor boek? Vanuit welk standpunt is het geschreven?
- Het is een Ik-verhaal, Felix vertelt zijn leven aan de politieagente Lee.
- Het is één lange terugblik, in drie fases:
- Felix op het politiebureau op 27 november om vijf over middernacht
 - Felix vertelt zijn verhaal, dat duurt tot pagina 137, en het is dan 4 uur in de ochtend...
 - De quiz en het happy end.

Indeling en illustraties

- Hoe zijn de hoofdstukken ingedeeld? Ze hebben geen nummers, maar tekeningen: het politiebureau, huizen, het busje, het hotel en tenslotte het groentewinkeltje. Had je dat opgemerkt?

2. VERWERKING

Liegen

Felix is er niet goed in zijn moeder des te meer! “... ik wilde geen vragen krijgen over waar we woonden en misschien moeten liegen. Anders dan sommige mensen die ik ken ben ik daar heel slecht in. (p.68)

- Maar toch moet hij soms. Kun je voorbeelden geven?
 - “Toen hoorde ik mezelf zeggen: ‘Mijn moeder heeft griep. Overgeven. Diaree – noem maar op.’” (p.80)
 - “Hoe is het met je moeder? Goed. Heel erg goed. Een laat-maar-waaien-leugentje, hield ik mezelf voor.” (p.117)

Felix heeft de leugens opgedeeld in categorieën op pagina 39. Daar kun je dus uren over praten in de groep.

- Kunnen jullie zelf leugens bedenken en die onderbrengen in een categorie?

Er zijn wetenschappelijke studies die aantonen dat iedereen iedere dag een paar keer liegt. Tot wel dertig keer toe! Soms weet je 't niet eens dat je liegt.

- Mag je soms liegen? Of mag het nooit...?

Boodschap

- Wat wil de schrijfster met dit boek vertellen?
 - Dat er meer armoede in de wereld is dan je zou denken?
 - Dat kinderen in armoede goed opgevangen moeten worden?
 - Dat mensen zomaar in armoede kunnen belanden?
 - Dat we allemaal beter op elkaar moeten letten?
 - Dat kwetsbare mensen geholpen moeten worden?
 - Dat we moeten blijven geloven in mensen? (p.289)

De schoolkrant

- Waarom is Winnie zo enthousiast over de schoolkrant? Ze wil journalist worden. (p.88) Ze wil de aandacht vestigen op maatschappelijke problemen: politiek, drugs, asbest in de school. Luchtige onderwerpen vindt ze 'prietpraat'. (p.73) Wat vinden hun medeleerlingen van hun artikelen? (p.86) En jullie?
- Wat doet ze verkeerd? Ze schrijft veel te moeilijk, ze denkt dat je dan serieus genomen wordt.
- Hoe helpt Felix haar? “Misschien had je de lezer meer bij de kladden moeten grijpen... misschien wat simpeler houden.” (p.89)
- Luistert Winnie naar hem? Wat vind je van haar verhaal over de dakloze Bob de Bard? (p.166) en haar verslag van de quiz? (p.278) Die zijn toch echt fijn om te lezen!
- Eigenlijk past de schrijfster van dit boek hetzelfde principe toe, want over problemen als armoede en dakloosheid kun je ingewikkelde en geleerde artikelen schrijven, zo moeilijk dat je er niet eens aan begint. Wat heeft ze met dit boek bereikt?
 - Je hebt niet alleen een mooi verhaal gelezen, je weet nu ook veel meer over maatschappelijke problemen en mistoestanden. Welke? Dakloze mensen, armoede, hulpverlening enz.

Achternamen

- Heb je gemerkt dat bijna iedereen vreemde achternamen heeft? Hoe komt dat? Waar speelt het boek zich af? In de stad Vancouver, aan de westkust van Canada.
 - Noord-Amerika is een smeltkroes van rassen en nationaliteiten. Landen als Canada en de Verenigde Staten zijn immigratielanden. Behalve de oorspronkelijke bewoners, de Indianen en de Eskimo's, zijn alle inwoners afstammelingen van immigranten.

Hoe zit dat bij Felix? Zijn moeder is Zweeds, zijn vader half Haïtiaans en half Frans. Hij heeft de donkere huid van zijn vader en de krullen van zijn moeder. Winnie Wu is Chinees, Dylan Brinkerhoff heeft een Duitse naam, De leraar monsieur Thibault is Frans, meneer Ahmadi en zijn vrouw zijn Syriërs, Nazeen, de televisiemedewerkster en Vijay de sociaal werker komen uit India. Allemaal zijn ze geïntegreerd en voelen ze zich Canadees, terwijl ze evengoed hun afkomst niet hoeven te vergeten. Astrid en Felix gebruiken nog vaak Zweedse woorden. Vijay blijft een tulband dragen. In bijlage vind je enkele afbeeldingen en suggesties om hierbij stil te staan.

Canada is een tweetalig land: de mensen spreken er Frans en Engels. Veel Canadezen vinden het belangrijk dat ze beide landstalen kennen om later een goede baan te vinden.

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.

Ga naar www.kjv.be, klik op 'Welke boeken moet ik lezen' en dan op de groep en het boek in kwestie.

BIJLAGE

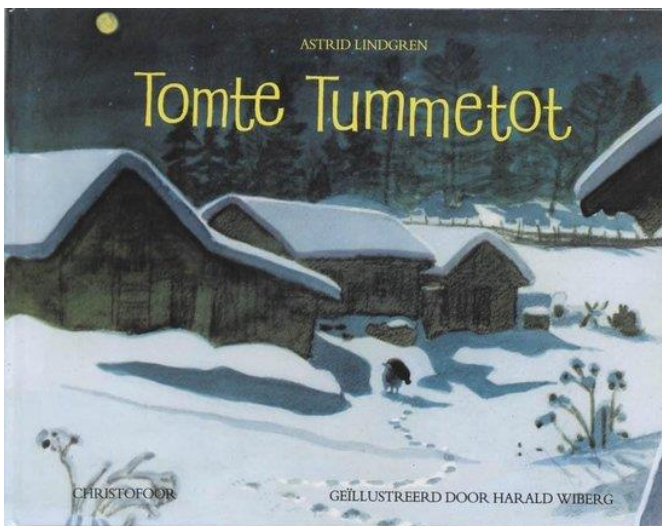
Typisch Zweeds

De oma van Felix woont al lang in Canada maar “haar huis staat tjokvol snuisterijen uit Zweden. Ze moet wel vijftig houten Dalarna-paardjes hebben gehad en een enorme tomte collectie.”

Misschien komen jouw ouders of grootouders ook uit een ander land en hebben ze ook zulke verzamelingen die mooie herinneringen zijn. Of zie je die bij vrienden en vriendinnen thuis. Vraag eens wat die voorwerpen voor hen betekenen. Dan krijg je vaak mooie verhalen te horen.

Felix geeft van zijn oma een Tomte gekregen die hij Mel noemt. Tomtar zijn kabouterachtige wezentjes uit de Zweedse folklore die het gezin tegen onheil beschermen maar ze zijn ook snel beledigd. Wat doet Felix om Mel goed te stemmen? Hij maakt haveremoutpap voor hem. (p.106)

Astrid Lindgren (van Pipi Langkous en De gebroeders Leeuwenhart) heeft ook boeken over een Tomte gemaakt: Tomte Tummetot.

(Bron afbeelding: <https://theswedishgiftshop.com/dalarna-paard-rood/> en <https://www.tomtar.se/tomtar/>)

On the Road van Jack Kerouac

Op bladzijde 27 vertelt Astrid dat ze gek was op dit boek dat de reizen doorheen de Verenigde Staten beschrijft van Kerouac. Het was in de sixties de bijbel van de hippies. Die leefden voor vrijheid, spontaniteit, creativiteit en plezier. Hippies waren vaak idealistische jongeren, die de wereld wilden verbeteren, anti kapitalistisch en anti materialistisch . Een van hun belangrijkste motto's was: *'Make love, not war'*.